

Handläggare
Isabella Sauma
Telefon: 08-50819427

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2024-08-29

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).

Sammanfattning

På uppdrag av regeringen har en utredning genomförts för att lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder genom en statlig myndighet. Utredningen föreslår att en myndighet mot ungdomskriminalitet, MUK, ska inrättas. Vid MUK ska sju regionala beslutsorgan fatta beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga under 18 år som har begått eller som misstänks för allvarlig brottslighet. Utredningen lyfter bland annat att detta skulle leda till mer likvärdigt stöd och hjälp på individnivå, förhindra fler tvångsplaceringar och att straffrättsliga åtgärder kan undvikas i högre utsträckning.

Förvaltningen håller med om att det finns ett behov av en övergripande instans som säkrar långsiktighet, likställighet, kontinuitet, insamling av kunskap, stöd till kommuner i det förebyggande arbetet och ett ökat statligt ansvar för att förebygga brottslighet bland barn och unga. Däremot skulle förslaget kunna medföra att tilliten till socialtjänsten påverkas negativt, med parallella pågående processer hos olika myndigheter. Förvaltningen anser även att det behövs tydligare struktur och ansvarsfördelning mellan berörda myndigheter samt att detta arbete skulle medföra ökade kostnader.

Bakgrund

Den 7 juli 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder. Likt den ordningen med kriminalitetsnämnder som finns i Danmark skulle utredningen beskriva, dra lärdomar och se över möjligheter till införandet av likande ordning i Sverige. Utredningen skulle utgå från barnets

bästa och lämna förslag om tydligare åtgärder från samhället när barn och unga begår brott. Utredningen har även haft som uppdrag att lämna förslag på tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet.

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till ett antal instanser, bland annat Farsta stadsdelsnämnd för yttrande senast den 25 augusti. Stadsdelsnämnden har fått remisstiden förlängd till den 30 augusti.

Remissen i sammanfattning

År 2019 infördes en ordning med en ungdomskriminalitetsnämnd i Danmark. Ordningen bygger på att staten genom berörda myndigheter beslutar om och följer upp brottsförebyggande åtgärder för barn och unga mellan 10 och 17 år som har begått eller som misstänks för allvarlig brottslighet. Beslut om åtgärder fattas av en oberoende nämnd bestående av både rättsväsende och kommun och där staten ansvarar för att följa upp de åtgärder som beslutats.

I betänkandet som den statliga utredningen nu har presenterat lyfts både möjligheter och utmaningar med att införa en ungdomskriminalitetsnämnd i Sverige liknande den danska. Ett upplägg likt det danska skulle kunna ge en övergripande bild av vilka brottsförebyggande åtgärder som används, hur de genomförs och resultatet av dem. För en idag så samhällsutmanande målgrupp skulle detta innebära ett mer enhetligt, effektivt och långsiktigt förebyggande arbete.

Trots att det brottsförebyggande arbetet har utvecklats i Sverige lyfter utredningen att det ser olika ut både i kommuner och geografiskt. Om staten skulle besluta om samt följa upp insatser skulle det innebära att kommuners prioriteringar och resurser inte skulle påverka den enskilda individen. Detta skulle även medföra ökade möjligheter att kunna ge likvärdig hjälp och stöd till barn och unga oavsett var i landet de bor. En svensk ordning med ett större fokus på tidiga brottsförebyggande åtgärder skulle även kunna bidra till att tvångsplaceringar eller straffrättsliga åtgärder kan undvikas i högre utsträckning.

De utvärderingar av ungdomskriminalitetsnämnder som gjorts i Danmark har visat på att metoden i flera avseenden verkar uppfylla sitt syfte. Däremot finns det ingen forskning eller andra studier som visar på hur resultaten har påverkat ungdomskriminaliteten i Danmark i sin helhet. En del studier har visat på att de brottsförebyggande åtgärderna främst har lett till positiva effekter för barn under 15 år. Vidare lyfter utredningen att Sverige har ett pågående utvecklingsarbete för målgruppen genom flera lagändringar inom både det sociala och straffrättsliga området.

Utredningen föreslår således att en reform med statligt huvudmannaskap i likhet med den danska ordningen ska införas i Sverige. Utredningen föreslår därför att beslut om och uppföljningen av brottsförebyggande åtgärder på individnivå som berör målgruppen ska regleras i en ny särskild lag – lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga. I lagen ska tydliga ansvarsförhållanden, rättigheter och skyldigheter framgå.

Utredningen utskiljer andra kriterier än Danmark för att nå barn och unga som riskerar att dras in i kriminalitet. Därför föreslås att reformen ska beröra samtliga barn och unga under 18 år som riskerar att involveras i brottslighet av allvarligt slag. För att nå de barn och unga som befinner sig i riskzonen för kriminalitet behöver en bedömning göras baserat på beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och andra omständigheter.

Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK) är namnet på den nya statliga myndighet som utredningen förestår ska inrättas. Vid MUK ska sju regionala beslutsorgan fatta beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga i målgruppen. Beslutsorganen ska bestå av tre ledamöter. Ordföranden ska vara eller ha varit domare. Övriga ledamöter ska vara anställda av Polismyndigheten och en kommun. De ska ha erfarenhet av arbete med barn och unga.

En företrädare för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har i ett särskilt yttrande i betänkandet lyft att det förvisso behövs nya arbetssätt mot ungdomskriminaliteten men att en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder riskerar att underkänna och underminera socialtjänstens roll och kompetens. Företrädaren menar att det inte är svårt att fatta beslut i enskilda fall utan att det handlar om förmågan att tillhandahålla insatser, som även stämmer överens med vetenskap och beprövad erfarenhet och är av god kvalitet. Detta har varit en svårighet för socialtjänsten i det förebyggande arbetet då man har bristfällig kunskap om vilka insatser som har effekt. Att skapa en ny myndighet och ny ordning skulle vara kostsamt och innebära inskränkningar i det kommunala självstyret, särskilt när utredningen bedömer att socialtjänsten i de flesta fall skulle genomfört insatserna ändå. SKR lyfter även att införandet av MUK kan leda till en ökad brist på tillit till socialtjänsten.

Utredningen har kommit fram till att Kriminalvården är den bäst lämpade myndigheten att följa upp MUK:s beslut av åtgärder. Företrädare för Kriminalvården har i ett särskilt yttrande påpekat att det inte är förenligt med den målgrupp och det uppdrag de har idag

att följa upp och kontrollera åtgärder som beslutas av MUK. Kriminalvården arbetar med personer över 18 år och är sist i kedjan av rättsvårdande myndigheter. Därför anser Kriminalvården att det inte är förenligt med deras kärnuppdrag att involveras i förebyggande arbete med minderåriga barn, vissa yngre än straffmyndighetsåldern. Kriminalvården tar även upp att de precis som frivården och häkten har ansträngda resurser när det gäller bemanning och ökat antal intagna/klienter.

Utifrån ovanstående lämnar utredningen förslag på två alternativ:

1. MUK får ansvar för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga. Kriminalvården ansvarar för att följa upp och kontrollera genomförandet av de brottsförebyggande åtgärderna.
2. MUK får ansvar både för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och för att följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs.

Andra förslag som presenteras i utredningen är att:

- polismyndigheten ska ansvara för att hänvisa ärenden till MUK
- socialnämnden ska lämna över ett yttrande och bedömning gällande barnets risk för att begå brott innan beslut tas i MUK
- beslut om insatser enligt MUK ska verkställas av socialnämnden
- en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder ska upprättas om ett barn riskerar att begå brott, och kan gälla som längst i två år
- riskbedömningsinstrumentet som ska användas är samma som Polismyndighetens
- åtgärder kan beslutas om utan barnets, den unges eller vårdnadshavares samtycke
- MUK har befogenhet att uppmana socialnämnden att ta ställning till tvångsvård
- socialnämnden ska ansvara för att barnet eller den unge genomför insatserna som MUK har beslutat om (socialtjänsten kan vid behov bevilja andra insatser samtidigt)
- det vid misskötsamhet av de insatser som MUK beslutat om ska göras en omprövning av ärendet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för individ- och familjeomsorg.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen håller med om att det finns ett behov av en övergripande instans som säkrar långsiktighet, likställighet, kontinuitet, insamling av kunskap, stöd till kommuner i det förebyggande arbetet och ett ökat statligt ansvar för att förebygga brottslighet bland barn och unga. Förvaltningen anser dock att det finns delar av utredningens förslag som kan påverka socialtjänstens arbete.

Barn och unga som redan är kända hos socialtjänsten och som har omfattande pågående insatser kan påverkas av att det pågår parallella processer inom olika myndigheter. Om MUK:s och socialtjänstens bedömningar skiljer sig åt gällande de insatser som barn och unga är i behov av finns det risk att tilliten till socialtjänsten påverkas negativt.

Utredningen föreslår att MUK ska kunna fatta beslut om placeringar utanför hemmet utan samtycke. Detta anser förvaltningen behöver gå i linje med socialtjänstens arbete och den struktur som finns enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Denna lag tillämpas om barn, unga eller vårdnadshavare motsätter sig nödvändiga insatser.

Utredningen har föreslagit i sitt ena alternativ att Kriminalvården ska följa upp de insatser som MUK beslutar om. I socialtjänstens uppdrag ingår det redan att ha ett uppföljningsansvar för ungdomar dömda enligt lagen om verkställighet av slutna ungdomsvård (LSU). Om MUK ska inrättas anser förvaltningen att det behöver bli tydligare hur uppföljningsansvaret fördelas mellan MUK och socialtjänst.

Förvaltningen anser även att det behöver förtydligas hur handläggning och uppföljning av beslutande insatser ska ske och hur ansvarsfördelningen kring motivationsarbetet ska se ut i enlighet med de handlingsplaner som upprättas av MUK. Vidare innebär förslaget med stor sannolikhet ökade kostnader.

MUK medför inga miljö- eller klimatkonsekvenser. MUK ska användas i de fall barn och unga befinner sig i eller är i riskzon för kriminellt beteende och är oberoende av kön. Därför finns det inga relevanta jämställdhetsaspekter.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Gunilla Ekstrand
Stadsdelsdirektör
Första stadsdelsförvaltning

Bilaga

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Ekstrand, Stadsdelsdirektör	2024-08-08